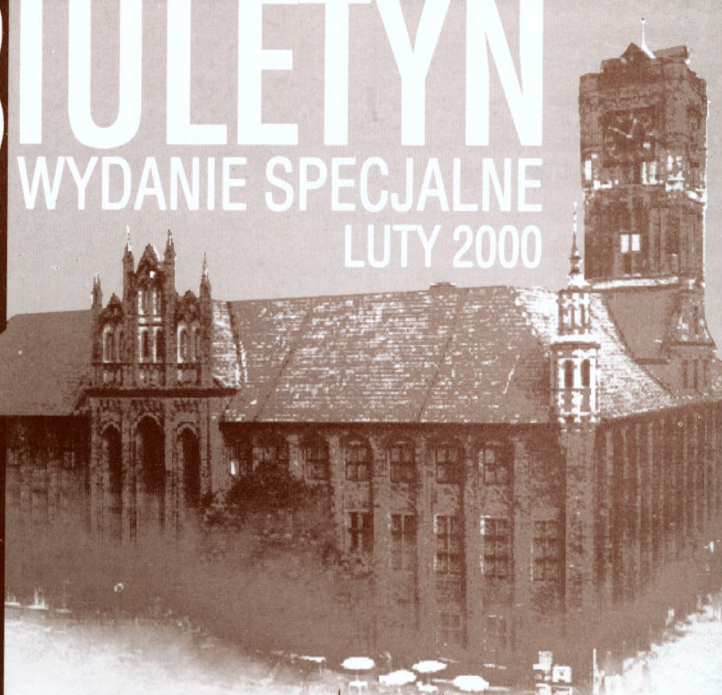

XIX-4/b

BIULETYN

WYDANIE SPECJALNE

LUTY 2000

Z DZIEJÓW MUZEUM

Z DZIEJÓW MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU

Początek gromadzenia toruńskich zbiorów muzealnych przypada na koniec XVI w. i wiąże się z działalnością Gimnazjum Akademickiego, w którym przy założonej tam w 1594 r. bibliotece, powstał gabinet osobliwości zwany *musaeum*. W 2. połowie XIX w. zorganizowano w Toruniu dwa stowarzyszenia, a przy nich również muzea, gromadzące już w sposób systematyczny eksponaty, które stały się podstawą obecnych zbiorów. Pierwsze z nich to niemieckie towarzystwo naukowe *Copernicus Verein für Wissenschaft und Kunst*, które doprowadziło do umieszczenia zbiorów w Ratuszu Staromiejskim i otwarcia *Städtisches Museum* (1861 r.) Drugie to polskie Towarzystwo Naukowe, dzięki któremu w 1876 r. otwarto Muzeum Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W 1920 r. po włączeniu Torunia do odrodzonej Rzeczypospolitej, powstało Muzeum Miejskie, gromadzące zbiory o charakterze regionalnym.

Podczas niemieckiej okupacji zlikwidowane zostały polskie ekspozycje, a w czasie działań wojennych część cennych zbiorów wywieziono. Niektóre eksponaty udało się odzyskać po zakończeniu wojny i Muzeum wznowiło swoją działalność w Ratuszu, przechodząc kolejne etapy reorganizacji (1950 r. – Muzeum Pomorskie w Toruniu; 1955 r. - Muzeum w Toruniu; 1965 r. – Muzeum Okręgowe w Toruniu). W latach siedemdziesiątych zostało zaliczone do grupy muzeów o specjalnym znaczeniu, a w 1998 r. wpisane do Rejestru Muzeów przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. Obecnie (od 1999 r.) Muzeum Okręgowe w Toruniu podlega samorządowi toruńskiego powiatu grodzkiego i jest muzeum o charakterze artystyczno-historycznym.

Zbiory opracowywane są przez pracowników czterech Oddziałów: Archeologii, Historii, Muzeum Mikołaja Kopernika i Sztuki. Oprócz Oddziałów funkcjonuje również Dział Dokumentacji, Dział Naukowo-Oświatowy oraz Dział Konserwacji.

MUZEUM OKRĘGOWE W TORUNIU

ODDZIAŁ ARCHEOLOGII

Początki muzealnych zbiorów archeologicznych w Toruniu sięgają 2 poł. XIX wieku. Zabytki archeologiczne gromadziły Städtisches Museum i Copernicus Verein für Wissenschaft und Kunst oraz muzeum Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Ich kolekcje znalazły się w utworzonym w 1930 roku Muzeum Miejskim, a po II wojnie w Muzeum Pomorskim i następnie w Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Dzięki intensyfikacji badań wykopaliskowych i powierzchniowych, zapoczątkowanych w latach pięćdziesiątych, zbiory systematycznie powiększały się. Obecnie ich liczba wynosi około 180000 eksponatów, pochodzących z ziemi chełmińskiej, dobrzyńskiej, Kujaw i Pomorza Gdańskiego. Zbiór ten dobrze reprezentuje wszystkie epoki i kultury od końca epoki lodowcowej do średniowiecza i czasów nowożytnych włącznie. Są to bogate materiały pochodzące z osad i cmentarzysk (m.in. kolekcja urn twarzowych) oraz ze skarbów. Najważniejsze zespoły zabytków pozyskano z następujących stanowisk: Toruń-Rudak (paleolit schyłkowy), Brąchnówko, Rzęczkowo, Toruń-Katarzynka, Toruń - Fort Żółkiewskiego, Adolfin, Bodzanowo, Buczyna (osady neolityczne), Małe Czyste (groby neolityczne), Mała Kępa, Słończ, Bolumin, Chwarzno, Gościeradz, Oksywie, Matarnia (cmentarzyska kultury łużyckiej i pomorskiej), Kamieniec, Kruszwica, Boguszewo (grody kultury łużyckiej), Podwiesk, Małe Czyste, Gostkowo, Lachmirowice, Janowo (cmentarzyska kultury wielbarskiej, oksywskiej i przeworskiej), Toruń (osady z okresu wpływów rzymskich), Lubicz, Lisewo, Lachmirowice (osady wczesnośredniowieczne), Kaldus, Brzoza, Otfoczn (cmentarzyska wczesnośredniowieczne), Toruń, Mała Nieszawka (zamki krzyżackie), Toruń - Stare i Nowe Miasto (średniowiecze i czasy nowożytne).

Wyniki badań prowadzonych po wojnie przez Oddział Archeologii znalazły swoje odbicie w przeszło 150 publikacjach, których autorami byli jego pracownicy. Na bazie naszych zbiorów powstała 1 praca doktorska i 8 prac magisterskich. Udostępniono wybrane materiały do publikacji wielu archeologom z całej Polski lub do badań porównawczych kilkunastu badaczom zagranicznym. W Oddziale odbywają się również zajęcia dydaktyczne ze studentami archeologii UMK.

Do celów ekspozycyjnych wypożyczono innym placówkom muzealnym przeszło 1000 zabytków. Obok prac naukowo-badawczych, Oddział organizuje wystawy stałe i czasowe. Od połowy lat siedemdziesiątych przygotowano 3 wystawy stałe, ostatnią z nich zatytułowaną „*Odkrywanie przeszłości*” otwarto w 1999 roku. W tym samym okresie zorganizowano 7 własnych wystaw czasowych, z których dwóm towarzyszyły konferencje naukowe (w tym jedna międzynarodowa) z wydanymi materiałami i sprowadzono z innych muzeów 4 wystawy.

Siedziba Oddziału, od 1968 roku, mieści się w trzech spichrzach przy ul. Ciasnej 4/6/8 – gdzie znajdują się magazyny zbiorów, pracownie wraz z pracownią konserwacji zabytków archeologicznych i biblioteka. Pracuje w nim 6 osób: 4 archeologów opiekujących się magazynami zbiorów i 2 w pracowni konserwatorskiej.

Kierownikiem Oddziału Archeologii jest starszy kustosz mgr Bogusława Wawrzykowska.

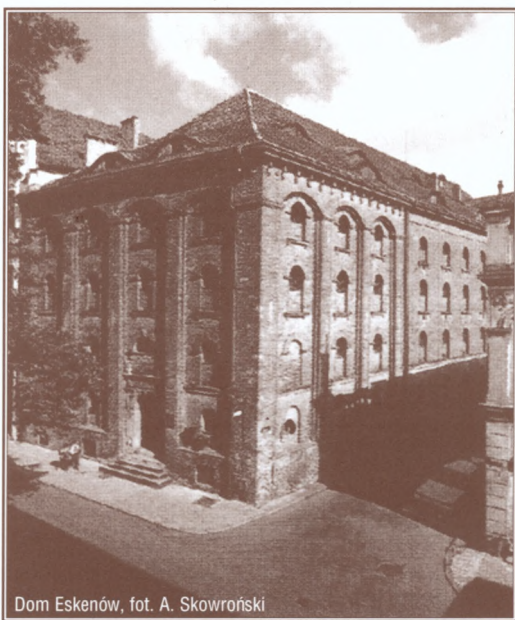
ODDZIAŁ HISTORII

Oddział Historii w strukturze Muzeum wydzielony został 40 lat temu. Obecnie mieści się w Domu Eskenów i obejmuje zbiory historii średniowiecznej i nowożytnej, historii najnowszej, militariów oraz Gabinet Numizmatyczny.

W zbiorach historii średniowiecznej i nowożytnej gromadzone są przede wszystkim muzealia związane z Toruniem: miejskie tłoki pieczętne od XIII do XX w., tłoki pieczętne toruńskich cechów, osób prywatnych, odciski lakowe oraz tłoki i plobmy określające jakość sukna; chorągwie i sztandary cechowe i miejskie oraz organizacji kombatanckich, młodzieżowych i katolickich, także z terenów Pomorza Wschodniego; ikonografia i kartografia; zabytki archeologiczne pochodzące z badań i nadzorów na terenie miasta oraz detale architektoniczne z zamku krzyżackiego. Ogólna liczba obiektów wynosi ponad 92 tysiące.

W zakresie historii najnowszej gromadzone są muzealia dokumentujące życie polityczne, społeczne i kulturalne oraz gospodarcze Torunia i jego regionu począwszy od XIX w. Zbiory liczą już ponad 8 tys. obiektów podzielonych na dokumenty (urzędowe, organizacyjne, osobiste, a także listy, relacje, szczególne egzemplarze gazet i czasopism, obwieszczenia i mapy), ikonografię (fotografie, pocztówki), falerystykę (odznaczenia i odznaki, medale okolicznościowe i pamiątkowe, oznaki rozpoznawcze oraz emblematy) i zbiór ogólny (m.in. obrazy, plakaty, sztandary, mundury i sprzęt żołnierski). Ważniejsze kolekcje to: Wojsko w Toruniu i woj. pomorskim (II RP); Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”; „steinboriana” – dokumenty i fotografie związane z osobą dr. Ottona Steinborna, pierwszego burmistrza Torunia po 18 I 1920 r., senatora RP, II wojna światowa: martyrologia, Polska

BIBLIOTEKA
D 83/2000

Dom Eskenów, fot. A. Skowroński

Armia Powstania – dokumenty, Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie; pamiątkowe odznaki wojskowe, pocztówki toruńskie.

Zbiór militariów obejmuje kolekcje broni europejskiej i orientalnej, w skład których wchodzi: broń sieczna, broń palna krótka i długa, broń obuchowa, uzbrojenie ochronne i wyposażenie jeździeckie. Do najcenniejszych eksponatów należą: egzemplarze mieczy średniowiecznych, mieczy dwuręcznych i katowskich, muszkiet i pistolety z zamkami kołowymi z XVI i XVII w.

oraz XIV-wieczny szyszak stożkowy. Wyjątkową kolekcją w zbiorze są pamiątki masońskie łóż polskich, również niemieckich i angielskich. Uwagę zwraca tu niemal kompletny zestaw szarf i przywieszek warszawskiej loży „Wolność Przywrócona” z okresu 20-lecia międzywojennego. Zbiory liczą prawie 700 obiektów.

Historia zbiorów Gabinetu Numizmatycznego sięga 2 poł. XIX. Wtedy to dwa toruńskie towarzystwa naukowe, niemieckie - Copernicus-Verein oraz polskie - Towarzystwo Naukowe w Toruniu w ramach swojej działalności gromadziły także numizmaty. W 11 lat po odzyskaniu wolności przez miasto i po powrocie do Rzeczypospolitej (1931 r.), zbiory zostały scalone w ramach Muzeum Miejskiego. Wywiezione pod koniec II wojny światowej do Niemiec, powróciły w stanie niekompletnym. Obecnie zbiór liczy prawie 55 tys. monet i banknotów. Swoją chronologią sięga niemalże pierwocin pieniądza, gdyż najstarszą monetą w kolekcji pozostaje stater Eginy z lat 650-600 przed Chrystusem. Niemniej cenny jest zbiór monet wybijanych w mennicach władztwa krzyżackiego, a następnie Prus Królewskich, głównie w mennicy toruńskiej. Ważnym składnikiem, szczególnie do badań naukowych, są skarby. Poczynając od wczesnośredniowiecznych, aż do nowożytnych stanowią cenny materiał do badań nad kulturą materialną, życiem gospodarczym a także politycznym. Poszczególne zespoły zbioru eksponowane były na wystawach, obrazujących dzieje mennicy toruńskiej, udział pieniądza w życiu codziennym poprzez jego funkcjonowanie na rynku lokalnym, a także jako nośnika wartości kulturowych.

Wyjątkowej wartości cimelium w zbiorach oddziału jest kolekcja sumeryjskich tabliczek glinianych z pismem klinowym, druga tego rodzaju w Polsce.

Oddział prezentuje swoje zbiory na ekspozycjach stałych: „*Dawny Toruń. Historia i rzemiosło artystyczne 1233 – 1793*” (zorganizowanej wspólnie z Oddziałem Sztuki), „*Militaria europejskie od średniowiecza do początków XX w.*”, oraz, ostatnio otwartej, „*Toruń 1793-1920. Miasto pogranicza*”.

Oddział zorganizował kilkadziesiąt wystaw czasowych m.in.:

„*Ochrona zabytków architektury na terenie województwa toruńskiego*”, „*70 rocznica odzyskania niepodległości. Pomorze w walce o niepodległość*”, „*Żołnierze września i ich wojenne losy*”, „*Lotnictwo toruńskie II RP*”, „*75 rocznica powrotu Torunia do Macierzy*”, „*Od Torunia do Gdyni. 75 lat szkolnictwa Polskiej Marynarki Wojennej*”, „*Mennica toruńska*”, „*Ikonaografia monet antycznych*”, „*Architektura w numizmatyce*”, „*Obieg pieniężny na Kujawach we wczesnym średniowieczu*”, „*Twierdza Toruń w kartografii*”, „*Unia brzeska 1596*”, „*Colloquium Charitativum 1645*”, „*Toruń – dawne widoki miasta*”, „*Cymelia kartograficzne w zbiorach toruńskich*”.

Kierownikiem Oddziału jest starszy kustosz mgr Roman Domagała.

MUZEUM MIKOŁAJA KOPERNIKA ODDZIAŁ MUZEUM OKRĘGOWEGO

Muzeum Mikołaja Kopernika rozpoczęło swoją działalność 5 VI 1960 r. Reprezentuje ono typ muzeum biograficzno-historycznego. Gromadzone tu zbiory dotyczą przede wszystkim kultu Mikołaja Kopernika; zasięgiem obejmują wszystkie kontynenty ze szczególnym uwzględnieniem Polski. Pozyskiwane drogą zakupów i darów, są kolekcjonowane w zespołach. Wartość poszczególnych kolekcji ma znaczenie ponadlokalne z uwagi na kompletność zespołów tematycznych. Obok gromadzenia i opracowywania zbiorów muzeum prowadzi działalność edukacyjną – wieczornice, odczyty, prelekcje, konkursy, przeglądy filmów, kominki, oraz organizuje wystawy czasowe.

Muzeum Mikołaja Kopernika zajmuje zespół gotyckich kamieniczek przy ul. Kopernika 15/17. W kamienicy nr 17 uchodzącej przez wiele lat za dom urodzin astronoma, na uwagę zasługuje wystawa stała „*Mikołaj Kopernik - życie i dzieło*”. Jej głównym celem jest zaprezentowanie wielostronnej działalności autora dzieła *De revolutionibus*... Omawiana wystawa składa się z pięciu części, z których każda tworzy odrębną całość zawartą w poszczególnych wnętrzach dwutraktowej kamieniczki. Część pierwszą poświęcono Toruniowi i rodzinie astronoma. W części drugiej zaprezentowano zabytki kultury, nauki, literatury i życia codziennego z XV i XVI w., tworzące tło związane z dojrzewaniem intelektualnym Mikołaja Kopernika podczas studiów w kraju i za granicą. Kolejna sala poświęcona jest narodzinom nowej koncepcji budowy Wszechświata. Następną salą dokumentuje wielostronną działalność Kopernika, wynikającą z jego licznych funkcji i obowiązków. Wystawę zamyka prezentacja modeli przyrządów astronomicznych, które Kopernik sam skonstruował.

We wnętrzach sąsiedniej kamienicy nr 15 zaprezentowano zabytki kultury materialnej, ilustrujące życie środowiska mieszczańskiego, z którego wywodził się uczony. Najbardziej reprezentacyjną salę wypełniają pamiątki i dzieła wybitnego astronoma Jana Heweliusza, działającego w XVII w. w Gdańsku. Zrekonstruowano także pierwszy publiczny pokaz pamiątek kopernikowskich, eksponowanych w 1870 r. w Muzeum Polskim w Rapperswilu.

Od 10 lat Muzeum Mikołaja Kopernika jest systematycznie wspomagane przez Fundację Przyjaciół Planetarium i Muzeum Mikołaja Kopernika w Toruniu, które rozpoczęło swoją działalność 8 V 1990 r.

Dom Kopernika
fot. Z. Smolinski

PROJEKCJA ŚWIATŁO-DŹWIĘKU PRZY MODELU TORUNIA Z OKOŁO 1500 R. W MUZEUM MIKOŁAJA KOPERNIKA ODDZIALE MUZEUM OKRĘGOWEGO

Do problematyki dziejów Torunia w czasach młodości Mikołaja Kopernika w kamienicy nr 15 w oficynie C (przy ul. M. Kopernika) wprowadza 18 minutowa projekcja światło-dźwięku przy modelu Torunia z około 1500 r., w ośmiu wersjach językowych (polskiej, angielskiej, esperanto, francuskiej, hiszpańskiej, niemieckiej, rosyjskiej i włoskiej). Model wykonany w skali 1:250 z drewna i z tworzyw sztucznych, ukazuje dawny obraz zabudowy mieszkalnej, budynków monumentalnych i urządzeń obronnych.

Przez okres 23 lat od dnia 18. lutego 1973 r. (inauguracja Ogólnopolskich Obchodów Wielkiego Jubileuszu 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika) do 21. czerwca 1996 r. (wówczas pierwsza wersja jedynej w swoim rodzaju, spektaklu w muzealnictwie polskim, ożywiła statyczny model miasta słowem, muzyką,

grą światła i prezentacją przeźroczcy) widowisko obejrzało 1. 084 395 osób na 35 655 projekcjach. Intensywna eksploatacja, a także rozwój techniki przyczynił się do konieczności przeprowadzenia gruntownej modernizacji widowiska, zarówno scenariusza jak również urządzeń sterujących. Nowy scenariusz podobnie jak poprzedni przedstawia ważniejsze wydarzenia z historii naszego miasta i prezentuje jego urbanistykę z 2. połowy XV w. Wprowadza widza w dramatyczne wydarzenia wojen polsko-krzyżackich XV w., opisując rolę naszego miasta w tych konfliktach.

Głos lektora prowadzi po uliczkach średniowiecznego Torunia wskazując wspaniałe kościoły, ratusze Starego i Nowego Miasta, bramy prowadzące do podmiejskich dóbr ziemskich i na nabrzeże wiślane.

Dzięki efektom akustycznym oddającym ruch i gwar miejski, można usłyszeć toruńskich flisaków pracujących nad Wisłą, czy targujące się na rynku przekupki. Uwzględniono również informacje o Mikołaju Koperniku i jego rodzinie, a także o miejscach trwale z nim związanych.

Komentarz spektaklu podkreślono ilustracjami, które zostały zmontowane na kasecie video w swego rodzaju film. Całością projekcji steruje komputer a do wyświetlania obrazu na ekranie służy nowoczesny video-projektor.

Oddziałem kieruje starszy kustosz mgr Janina Mazurkiewicz.

ODDZIAŁ SZTUKI

Jest to jeden z podstawowych oddziałów dla muzeów o charakterze historyczno-artystycznym jakim jest Muzeum Okręgowe w Toruniu; obejmuje on kilka kolekcji:

1) Kolekcja sztuki średniowiecznej i nowożytnej

Dzieła malarstwa i rzeźby, wykonane przed rokiem 1800, pochodzą z terenów Polski, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Polski północnej, w tym ziemi chełmińskiej z Toruniem. Najcenniejsze zabytki gotyckiej rzeźby i malarstwa z toruńskich warsztatów, są eksponowane w *Galerii sztuki średniowiecznej*, zaś dzieła plastyki nowożytnej - na wystawie *Sztuka sakralna nowożytnego Torunia*.

Jedyny, w takiej ilości obiektów zachowany zbiór portretów mieszczańskich, wykonanych w ciągu kilku stuleci (od XVI do XIX wieku), z wizerunkiem m.in. Mikołaja Kopernika, eksponowany jest w Sali Mieszczańskiej Ratusza Staromiejskiego. Cennym zespołem portretów jest również kolekcja podobizn władców Polski, przeznaczona pierwotnie do Sali Królewskiej Ratusza i tam obecnie prezentowana.

Zabytki dawnej sztuki obcej, głównie środowisk północno-europejskich znajdujące się w zbiorze, stanowią materiał do badań porównawczych.

Ratusz Staromiejski, fot. B. Swobodzińska

2) Kolekcja sztuki nowoczesnej

Wśród gromadzonych tu dzieł malarstwa i rzeźby powstałych po 1800 r. w Polsce i poza jej granicami, szczególne miejsce zajmują prace autorów reprezentujących artystyczne środowisko Wilna oraz Torunia.

Dominujące zabytki malarstwa polskiego XIX wieku, przełomu stuleci, 1. połowy XX wieku i jego schyłku, eksponowane w *Galerii Malarstwa Polskiego*, stanowią zbiór reprezentatywny dla sztuki polskiej poszczególnych okresów stylistycznych.

Zespół prac artystów wileńskich uznać można za jeden z bardziej reprezentatywnych w muzealnictwie polskim.

3) Kolekcja grafiki i rysunku

Zabytki gromadzone w Gabinetcie Rycin stanowią wysokiej klasy zespoły grafik i rysunków polskich i europejskich, dawnych i współczesnych, oraz współczesnej fotografii artystycznej. Szczególną uwagę, podobnie jak to ma miejsce w kolekcji sztuki nowoczesnej, poświęcono twórcom artystycznego środowiska wileńskiego, tak znaczącego dla rozwoju plastyki toruńskiej, oraz środowiska toruńskiego. Do największych zespołów należą zespoły prac Jerzego Hoppena, Bronisława Jamontta, Edmunda Piotrowicza, Stanisława Borysowskiego, Edwarda Kuczyńskiego.

4) Kolekcja sztuki Dalekiego Wschodu

Dawne i współczesne dzieła sztuki – malarstwa, rzeźby, grafiki, tkanin, wyrobów sztuki użytkowej, przedmiotów kultu z obszaru Dalekiego Wschodu ze względu na pochodzenie, formy i funkcje przedmiotów, stanowią unikalną w skali muzealnictwa polskiego kolekcję. Większą jej część Muzeum Okręgowe w Toruniu otrzymało w 1974 roku w darze od Tadeusza Wierzejskiego. Zbiór ten prezentowany jest w *Kamienicy Pod Gwiazdą*.

5) Kolekcja medali

W zespołach polskich i obcych medali dawnych i współczesnych w sposób szczególny uwzględniona jest ikonografia związana z Toruniem i Pomorzem.

6) Kolekcja wyrobów rzemiosł artystycznych

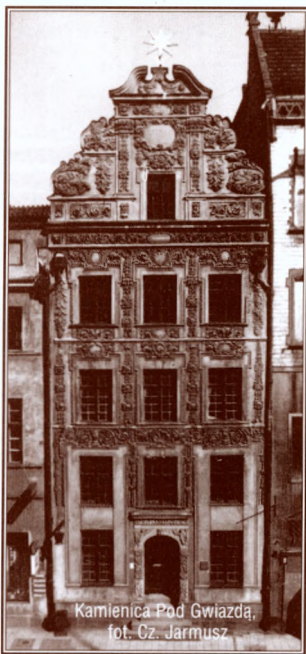
Największą różnorodnością, dotyczącą materiału i techniki wykonania, funkcji i związanej z nią formy, miejsca i czasu powstania, charakteryzują się zespoły dawnych i współczesnych wyrobów rzemiosł artystycznych, wykonanych na terenie Polski i poza jej granicami. Podstawę kolekcji stanowią jednak przedmioty z warsztatów toruńskich, z terenu ziemi chełmińskiej i Pomorza. Do najcenniejszych zabytków należą gotyckie witraże z warsztatów toruńskich, liczne wyroby i pamiątki lokalnych cechów rzemieślniczych, m.in. synne formy piernikowe, znacząca grupa sakralnych i świeckich dzieł złotniczych, barokowe intarsjowane meble i sprzęty, cechowe naczynia roboty toruńskich konwisarzy. Ze względu na jakość artystyczną oraz fakt pochodzenia z jednego domu szlacheckiego, niezwykle cennym w skali ogólnopolskiej jest zespół renesansowej i manierystycznej biżuterii oraz naczyń stołowych, nazywany *skarbem ze Skrwilna*.

Część kolekcji obejrzeć można na wystawach: „Dawny Toruń. Historia i rzemiosło artystyczne 1233-1793”, „Sztuka sakralna nowożytnego Torunia”. Przygotowywana jest ekspozycja *Skarbu ze Skrwilna* i towarzysząca jej ekspozycja „Złotnictwa świeckiego XVI-XX wieku”.

7) Kolekcja komiksu polskiego

Zawiera zbiór komiksu polskiego wraz z szeroko pojętą dokumentacją o charakterze historycznym i socjologicznym.

Oddziałem kieruje kustosz mgr Katarzyna Kluczaj

Kamienica Pod Gwiazdą,
fot. Cz. Jarmusz

DZIAŁ DOKUMENTACJI

Istniejący od 1962 roku Dział Dokumentacji Muzeum Okręgowego w Toruniu, znajduje się na II piętrze wschodniego skrzydła Ratusza Staromiejskiego.

W jego skład wchodzi:

- 1) Archiwum klisz i fotografii, które posiada około 60 tysięcy pozycji:
 - zabytków będących własnością muzeum lub pozostających w depozycie
 - zabytków architektury (m. in. Album Steinera), malarstwa, rzeźby, rzemiosła artystycznego Torunia i okolic oraz wydarzeń i życia codziennego (fotografie datowane od 2 połowy XIX w.)
 - wystaw (od 1964 r.) stałych i czasowych urządzanych przez muzeum,
 - wydarzeń kulturalnych odbywających się w muzeum,
 - dokumentacji prac związanych z konserwacją muzealiów,
 - dokumentacji remontu kapitalnego Ratusza Staromiejskiego przeprowadzonego w latach 1958 - 1964 oraz budynków muzealnych.
- 2) Biblioteka naukowa gromadzi wydawnictwa krajowe i zagraniczne z zakresu historii sztuki i kultury, archeologii, numizmatyki, muzealnictwa, konserwatorstwa, religii oraz kopernikana i toruniana. Specjalizuje się w zbieraniu katalogów i informatorów wystaw.

Zbiory pochodzą z zakupów, darów i wymiany. Wymiana wydawnictw prowadzona jest ze 106 muzeami i instytucjami naukowymi w Polsce oraz z 40 muzeami zagranicznymi. Na koniec 1999 roku biblioteka posiadała 25095 vol. druków zwartych (w tym 39 starodruków).

Przy Dziale Dokumentacji działa Sekretariat Komisji Zakupu Muzealiów, który prowadzi korespondencję dotyczącą zakupu obiektów, zbiera przekazywane przez opiekunów poszczególnych kolekcji oferty i opinie, przygotowuje umowy kupna - sprzedaży.

Od 1991 roku kierownik Działu Dokumentacji, mgr Regina Flik pełni również funkcję Głównego Inwentaryzatora Zbiorów, do którego zadań należy nadzorowanie prawidłowego prowadzenia dokumentacji zbiorów, tj. ksiąg inwentarzowych, kart ewidencyjnych i magazynowych, dokumentacji ruchu muzealiów, jak również koordynacja kwerend dotyczących zabytków znajdujących się w toruńskim muzeum.

Od 1994 rozpoczęto komputeryzację zbiorów muzealnych (ok. 90 tysięcy) w oparciu o system MONA, który umożliwia tworzenie baz typu inwentarzowego, a także księgi akcesji, dokumentacji ruchu muzealiów oraz ewidencji depozytów. Tworzona od 1995 r. baza danych zawiera obecnie informacje o około 11000 obiektach; na jej podstawie dokonuje się zestawień i przeprowadza część kwerend, w oparciu o skonstruowany w Dziale słownik słów kluczowych (około 500 zhierarchizowanych haseł). Wymieniony program wykorzystywany jest również do wykonywania kart ewidencyjnych dla obiektów pozyskanych przez muzeum po 1997 roku oraz kart katalogu naukowego, jak również do sporządzania wydruków na potrzeby spisu z natury.

Dział prowadzi także liczną korespondencję z muzeami, wydawnictwami i osobami prywatnymi poszukującymi ilustracji do swych publikacji. Podlega mu również Pracownia Fotograficzna wykonująca zdjęcia na potrzeby muzealne, jak i na kierowane do muzeum zamówienia.

Zbiory Działu Dokumentacji udostępnia się wszystkim zainteresowanym; korzystają z nich przede wszystkim pracownicy naukowcy muzeum, a także pracownicy naukowcy i studenci Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Korzystają oni z czytelni (istnieje możliwość wykonania odbitek kserograficznych), która czynna jest od wtorku do czwartku od godz. 11,00 do 14,00.

DZIAŁY KONSERWACJI

DZIAŁ KONSERWACJI RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO

DZIAŁ KONSERWACJI MALARSTWA, RZEŹBY I GRAFIKI

Muzealna pracownia konserwatorska została zorganizowana w 1957 r. i zajmowała się głównie konserwacją malarstwa oraz rzeźby. W 1974 r. utworzono dwa działy. Dział Konserwacji Rzemiosła Artystycznego prowadzi działalność w zakresie konserwacji zbiorów rzemiosła artystycznego, rzeźby, numizmatyki i dokumentów historycznych. W latach dziewięćdziesiątych rozszerzono jego działalność o konserwację mebli. Dział Konserwacji Malarstwa Rzeźby i Grafiki zajmuje się konserwacją malarstwa sztalugowego, rzeźby polichromowanej oraz ram, a począwszy

od lat osiemdziesiątych również muzealiów na podłożu papierowym (grafik, rysunków, dokumentów, akwareli i pasteli).

Program działalności obu działów obejmuje: ocenę stanów zachowania muzealiów, przygotowanie programów, prowadzenie zabiegów i dokumentowanie prac konserwatorskich, a w ramach profilaktyki konserwatorskiej - określanie warunków optymalnego ekspozowania i przechowywania obiektów muzealnych (parametrów dotyczących temperatury, wilgotności i oświetlenia), jak również kontrolę przestrzegania tychże warunków.

Poza przywracaniem dawnej świetności dziełom sztuki oraz zabytkom rzemiosła artystycznego z metali, drewna, ceramiki, gipsu i drewna, prezentowanym na wystawach stałych i czasowych, konserwatorzy czuwają nad muzealiami wypożyczonymi na wystawy w Muzeum Okręgowym oraz poddają niezbędnym zabiegom ekspozaty używane do innych placówek muzealnych.

W Dziale Konserwacji Malarstwa Rzeźby i Grafiki w latach 1957-1999 poddano konserwacji około 2400 obrazów sztalugowych, rzeźb polichromowanych i grafik, a konserwacji nadal wymaga około 9900 ekspozatów. W Dziale Konserwacji Rzemiosła Artystycznego przeprowadzono w latach 1974 - 1999 konserwację ponad 9000 sztuk muzealiów. Drugie tyle wymaga konserwacji.

Działem Konserwacji Rzemiosła Artystycznego kieruje starszy konserwator dr Anna Kosicka. Kierownikiem Działu Konserwacji Malarstwa, Rzeźby i Grafiki jest starszy konserwator mgr Alina Targowska.

DZIAŁ NAUKOWO-OŚWIATOWY

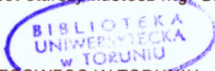
Rozporządzeniem Ministra Kultury i Sztuki w dniu 1. kwietnia 1950 r. w muzeum toruńskim (również w innych polskich muzeach państwowych) powołano Biuro Społeczno-Oświatowe, którego nazwę w 1954 r. zmieniono na Dział , a od roku 1956 do chwili obecnej nosi nazwę Działu Naukowo-Oświatowego. Zadaniem tej komórki jest popularyzacja wielostronnej działalności muzeum i jego zbiorów poprzez różnorodne formy pracy edukacyjnej i kulturalnej. W pierwszych latach działalności Działu NO dominującą formą pracy oświatowej było oprowadzanie zwiedzających po nowo powstałych ekspozycjach. Stopniowo wprowadzano ograniczenie tej formy na rzecz specjalistycznych zajęć: lekcji muzealnych; warsztatów dla dzieci, młodzieży i nauczycieli; spotkań muzealnych; konkursów; wykładów i pogadarek poszerzających wiedzę o sztuce. Szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży nastąpiła więc intensyfikacja i urozmaicenie form pracy edukacyjnej.

Zajęcia muzealne poświęcane są wybranym zagadnieniom dotyczącym dziejów miasta i regionu, zapoznającym ogólnie z zagadnieniami z historii, historii sztuki, plastyki. Stosowane są różne formy pracy: prelekcje, pogadanki z konkursami, próby rekonstrukcji wydarzeń historycznych, zajęcia plastyczne (np. *Maluje portret kolegi*), konkursy historyczne i plastyczne (np. *Ogólnopolski konkurs dla dzieci i młodzieży „Moja przygoda w muzeum”*) czy też biegi tzw. *Muzealnych tropicieli*. Preferowane są zajęcia odbywane w muzeum; zachęca się do brania udziału w zajęciach o charakterze cyklicznym. Od 1997 r. ośrodek toruński włączył się w przedsięwzięcie ogólnopolskie, zainicjowane przez środowisko krakowskie pt. *Młodzi miłośnicy starych miast*.

Z proponowanych form działalności oświatowej korzystają przede wszystkim dzieci i młodzież szkół toruńskich, a także uczniowie szkół gminnych z terenu województwa.

Organizowane są również spotkania dla szerszej publiczności. W latach siedemdziesiątych szczególnie powodzeniem cieszył się cykl imprez *Niedziela w muzeum*, a od kilku lat niezwykle popularne są *Wieczory galowe w toruńskim Ratuszu*, na których gośćmi i jednocześnie gospodarzami są interesujące postacie (np. Franciszek Starowieyski, Joanna Szczepkowska, Włodzimierz Nahorny, Ernest Bryll).

Kierownikiem Działu jest starszy kustosz mgr Barbara Kukowicz-Wirowska.

DYREKCJA MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU: dr Michał Woźniak (dyrektor), mgr Andrzej Drączkowski i mgr Sławomir Szczerbiński (zastępcy dyrektora)

Wydawca: Muzeum Okręgowe w Toruniu, Dyrektor: dr Michał Woźniak

Adres redakcji: Rynek Staromiejski 1, tel. (056) 62 270 38 w. 32, fax (056) 62 240 29
Redaktor: Hanna Maciejewska-Marcinkowska, Opracowanie graficzne: Lech. T. Karczewski
ISSN 1428-0019